

2. Kavadlo J. X-Istential X-Men: Jews, Supermen, and the Literature of Struggle / X-Men and Philosophy. New Jersey: Wiley, 2009. P. 38–49.

3. Riggs R. Miss Peregrine’s Home for Peculiar Children. Philadelphia: Quirk Books, 2013. 382 p.

4. Wecker H. The Golem and the Jinni: A Novel. New York : Harper, 2013. 486 p.

УДК 930.85.008

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-414-9-82>

Мінко Є. В.

ORCID: 0009-0000-6690-1379

магістр програми «Юдаїка»

Національний університет «Києво-Могилянська академія» (2023),

дослідник-стипендіят програми «Юдаїка»

Центральноєвропейський університет

м. Будапешт, Угорщина – м. Відень, Австрія

БЕЗРІДНІ КОСМОПОЛІТИ, КОСМІЧНІ ЯЩЕРИ, НЕБЕСНІ ЄРУСАЛИМЦІ: ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО АНТИСЕМІТИЗМУ В СРСР ТА СУЧАСНІЙ РОСІЇ

Ключові слова: антисемітизм, пропаганда, Росія, СРСР, сталінізм.

Антисемітизм був постійним складником публічної політики та соціального управління в СРСР із часів Йосифа Сталіна й до кінця існування держави. У період після Другої світової війни радянські євреї стали об’єктом двох масштабних репресивних кампаній: боротьби з “космополітами”, що розпочалася 1949 р. [2, с. 199–210], та “справи лікарів” 1953 р. [1, с. 13–36]. Через смерть Сталіна остання кампанія була швидко згорнута, і певний час держава утримувалася від антисемітської риторики. Але наприкінці 1960-х рр., у зв’язку з подіями Шестиденної війни, пропагандистська машина Радянського Союзу повернулася до теми євреїв і почала використовувати конструкт “антисіонізм” задля публічних атак на Ізраїль та водночас дискримінації і переслідування власних громадян єврейського походження. “Антисіонізм” фактично позбавлений зв’язку з історичним значенням терміна “сіонізм”, натомість насичений негативними конотаціями, властивими антисемітському дискурсу [4, р. 28].

Після розпаду СРСР антисемітизм у політичній сфері Росії був маргіналізований, що можна пояснити практичною потребою нормалізації відносин із Заходом, де така риторика чи публічне викривлення історії Голокосту були неприйнятні. Однак із поверненням Росії до тоталітарних тенденцій під час війни проти України традиційні антисемітські наративи, часто в химерних формах [3, р. 225], знову почали експлуатуватися задля досягнення політичних цілей російського керівництва. А саме з метою створення образу РФ як жертви Заходу та заперечення власної відповідальності за воєнну агресію шляхом перекладання провини на “єврейську змову”.

Література:

1. Міцель Михайло. Політика і параноя: КПУ в боротьбі проти “міжнародного сіонізму” (1953–1986). Нариси документованої історії. Київ: Дух і Літера, 2021. 424 с.
2. Міцель Михайло. У пошуках цапа-відбувайла: фобії пізнього сталінізму в Україні (1944–1953). Київ: Дух і Літера, 2023. 352 с.
3. Chew Peter, Fort Matthew, Chew Jonathan. Digital Disinformation. Computational Analysis of Culture and Conspiracy Theories in Russia and Eastern Europe. Cham: Springer, 2023. 457 p.
4. Hirsh David. Introduction. The Rebirth of Antisemitism in the 21st Century. From the Academic Boycott Campaign into the Mainstream / Ed. by David Hirsh. London, New York: Routledge, 2024. 296 p.